

MÓRÉ SÁNDOR

Beszámoló a Magyar Alkotmányjogászok Egyesületének 2017. évi közgyűléséről

A Magyar Alkotmányjogászok Egyesülete (a továbbiakban: MAE)¹ tudományos üléssel egybekötött rendes, egyben tisztújító közgyűlést tartott 2017. december 8-án, pénteken 14:30 órai kezdettel az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Alkotmányjogi Tanszékén.

Kukorelli István, a MAE elnöke köszöntötte a jelenlévő tagokat, majd ezt követően – a közgyűlés tudományos ülés részében – az *emberi jogok napja*² előtt tisztelegve két szakmai előadást hallgattak meg a jelenlévők.³ A két előadás összefoglaló jellegű írott változatát az alábbiakban ismertetjük:

Pozsár-Szentmiklósy Zoltán

Politikai jogaink 69 évvel az EJENY elfogadása után: van-e okunk elégedettségre?

Közismert, hogy az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 21. cikke a tisztességes választás követelményét rögzíti, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 25. cikke pedig a valódi és rendszeres, a választók akaratának szabad kifejezését biztosító választás követelményére tér ki. Adja magát az elsődleges megállapítás, hogy a komoly történelmi múltú nemzetközi dokumentumok már nem tartalmaznak újdonságot, előírásaik jó ideje megvalósultak az alkotmányos demokráciákban, így azokat nem időszerű számon kérni. Továbbá megjegyzendő, hogy a politikai jogok kiterjesztése látszólag sikertörténet: a különböző censzusok eltörlése egy vissza nem fordítható folyamatot eredményez, csökken a választójogból való kizárások száma, és sok esetben – a technikai fejlődés következményeként – könnyebbé vált a választáshoz való hozzáférés.

Az előadás tézise szerint ahhoz, hogy valóban pontos képet kapjunk a politikai jogok helyzetéről egy adott alkotmányos rendszerben, nem elegendő a választójog gyakorlására, a választásokra és a közvetlen demokrácia eszközeinek

¹ Az 1989-ben alakult MAE „célja az egyetemes és hazai alkotmányos értékek őrzése, tagjai és a társadalom általános jogi kultúrájának, alkotmányjogi műveltségének gazdagítása. Az alkotmányos jogok általános birtokba vétele érdekében tudományos tevékenységével szervezi és összefogja a magyar alkotmányjogászokat [Magyar Alkotmányjogászok Egyesületének Alapszabálya 2. § (1) bek. alkjogegyesulet.blogspot.hu/].

² Az emberi jogok világnapját minden év december 10-én ünnepeľjük. A napot *Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata* ENSZ közgyűlés általi elfogadásának és kikiáltásának tiszteletére választották 1948. december 10-én.

³ A MAE célja elérése érdekében rendszeresen megvitat időszerű alkotmányjogi kérdéseket, és tudományos üléseket szervez [Magyar Alkotmányjogászok Egyesületének Alapszabálya 2. § (2) bek. alkjogegyesulet.blogspot.hu/].

alkalmazására szorítkozni: komplex megközelítésre van szükség, amely kitér a politikai jogok gyakorlásának kontextusára is.

A tézist alátámasztó első megállapítás szerint a politikai jogok szabad gyakorlását napjainkban világszerte számos körülmény kompromittálja. Ezek közül kiemelhetők azon kihívások, melyek a választójogosultság, az információszabadság, a véleményszabadság és az egyesülési jog kapcsán merülnek fel. A választójog egyik aktuális kihívása a gyermekek politikai képviselőtének alkotmányosan megválaszolhatatlannak tűnő kérdése, amelyhez az életkori határ leszállításának (könnyebben megválaszolhatóan ígérkező) problematikája is társul. Az információszabadság kihívásai közül a közérdekű adatokhoz való hozzáférés nehézsége, az álhírek terjedése, valamint a közösségi médiaszolgáltatók által szűrt és személyre szabott hírek emelhetők ki. A véleményszabadság aktuális kihívásai között említhető az információs asszimetria a kormányok és a tartalomszolgáltatók javára, a média függetlenségének korlátozottsága és a kiegyensúlyozott tájékoztatás hiánya, a közbeszéd tematikáját torzító, populistá kormányzati kampányok, valamint az „önjelölt újságírók” tevékenysége, akiket nem köt a szerkesztői felelősség és az újságírói etika. Az egyesülési jog kihívásai között említhető a pártok alapításának és működésének adminisztratív úton történő nehezítése, a civil szervezetek megbélyegzése és tevékenységük folytatásának ellehetetlenítése, valamint a tényleges érdekvédelmi vagy önszervező tevékenységet nem végző, de meghatározott (adott esetben kormányon lévő) politikai csoportokat támogató kvázi-civil szervezetek működése.

A tézist alátámasztó második megállapítás szerint a politikai jogok gyakorlása Magyarországon az utóbbi években számos vonatkozásban válságtüneteket mutat. Ennek okai a következők: az új parlamenti választási rendszerrel kapcsolatos vitákat nem sikerült megnyugtatóan rendezni, a kisebbségi közvetlen demokrácia jelentős mértékben visszaszorult, az alkotmányos intézmények egy része olyan gyakorlatot folytat, amely a politikai jogok gyakorlásának szabadságát korlátozza, a politikai kommunikációs tér pedig jelentős mértékben torzult. A parlamenti választási rendszerrel kapcsolatban fennmaradt viták közül – az alapvető, legitimációs vita mellett – kiemelhető a választókerületi beosztással, a győzteskompenzációval, a lakóhelyhez kapcsolódóan a választójog egyenlőségével, valamint a szavazáshoz való hozzáféréssel összefüggő vita. A kisebbségi közvetlen demokrácia visszaszorulása az Alaptörvény szabályaiból következik, amelyek – a korábbi alkotmányos szabályozással ellentétben – nem ismerik a megerősítő és a véleménynyilvánító népszavazást, valamint a népi kezdeményezést. Az alkotmányos intézmények politikai jogok gyakorlásának szabadságát korlátozó gyakorlata körében fontos kitérni az egyes pártok vonatkozásában az Állami Számvevőszék kiegyensúlyozottságát és a fair eljárást megkérdőjelező, jogorvoslat nélküli ellenőrzési gyakorlatát, továbbá a választott képviselői szervek azon döntéseit, amelyekkel adott ügyekben a közvetlen demokrácia gyakorlását akadályozták meg, okafogyottá téve a kezdeményezéseket. A torz kommunikációs tér keretében megemlíthető a sajtó állapotának egyensúlytalansága, a jogi, pénzügyi és tartalmi korlátok nélkül folytatott

kormányzati kommunikáció, valamint a deliberatív vitát támogató kommunikációs terek szükségése.

A tézis elfogadása esetén a kontextus nemzetközi és magyar elemeinek áttekintése után válaszolható meg az előadás címében feltett kérdés. Az előadó értékelése szerint elégedettségre nincs okunk, sok vonatkozásban pedig a korábban felmerült elégedettséghez képest is jóval szerényebbnek kell lennünk.

Láposy Attila

Gyermekeinké a jelen: mire jó a Gyermekjogi Egyezmény és hogyan reagálhat az alkotmányos gyermekjogvédelem a ma kihívásaira?

Az emberi jogok napján érdemes beszélni a nemzetközi emberi jogi fejlődés egyik fontos állomásáról, a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény, azaz az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének az elfogadásáról és annak hatásáról. December 10. mellett november 20.-a is igazi egyetemes emberi jogi ünnepnap, amikor az egyik legsikeresebb és egyben a legelfogadottabb nemzetközi egyezményt méltathatjuk. A 28 éves Gyermekjogi Egyezmény szerepét pedig nem lehet eléggé hangsúlyozni, ugyanis nem csak a részes államok jogrendszerét, jogi gyakorlatát alakította, formálta és építette. Valódi hatásáról akkor tudunk meggyőződni, amikor a *közgondolkodásban eredményezett változásra* tekintünk, arra, hogy hogyan gondolkodunk a gyermekekről, a gyermekek megfelelő neveléséről, szükségleteiről, és nem utolsó sorban a gyermekek jogairól. Világossá vált, hogy a gyermek legjobb érdekének védelme nem csupán magán- vagy családi ügy, hanem az egyes államok aktív cselekvésére, a gyermekeket védő, segítő, a róluk gondoskodó intézményrendszer kialakítására és működtetésére is szükség van. Az Egyezmény egy kegyelmi pillanatban született kulcsdokumentum, azonban az elfogadása nem volt előzmény nélküli; az előképeit már az 1923-as Genfi Nyilatkozatban, illetve az 1959-es Gyermekjogi Nyilatkozatban is láthatjuk, a minőségi garanciát és időtállóságot pedig az a hosszú, tízéves előkészítő munka jelentette, amely 1979 és 1989 között zajlott.

Az Egyezmény úttörő módon tette világossá az egyes államok jogrendszerének és a nemzetközi emberi jogi fórumok számára is iránymutatásul azt, hogy ki számít gyermeknek: *18 éves kort* jelölte ki határként. Az Egyezmény alapvető üzenete és elvárása, hogy *valamennyi gyermek alanya, nem pedig tárgya a jognak*, hatalomnak, az állam, apa vagy család akaratának. A gyermeknek gyermeki mivoltánál fogva, *alanyi jogon és automatikusan járnak a jogok*, ezzel pedig a tisztelet, odafigyelés és megbecsülés. Az Egyezmény tiszteletben tartja a *szubszidiaritás elvét*, amely szerint a gyermek életében a szülők és a család a meghatározó, az állami beavatkozás kivételes, miközben rámutat, hogy melyek az állam kötelezettségei a gyermek védelme és gondoskodása terén. Nem hagy kétséget afelől, hogy a gyermekek valódi, kikényszeríthető alapjogokkal bírnak, az életkorukból következő kiszolgáltatottságuk okán pedig rászorulnak az állam, a társadalom többletfigyelmére és gondoskodására. A sérülékenység

helyzetén túl ugyanakkor a cikkek három elv körül forognak: gondoskodás (*provision*), részvétel (*participation*) és megelőzés (*prevention*); ezek célja az egészséges gyermekkor, az államoknak pedig biztosítaniuk kell a gyermeki szükségleteknek megfelelő jogokat.

Az Egyezmény élő és lélegző emberi jogi dokumentum, amelyhez komplex hálózatot alkotva számos kiegészítő jegyzőkönyv és további szektorális gyermekjogi egyezmény, irányelv kapcsolódik. Mindez jó alapot teremt a végrehajtás felett őrködő Gyermekjogi Bizottság számára, hogy az országjelentések tárgyalása és vitája alatt folyamatos párbeszédet folytasson az egyes részes államokkal, a gyakorlatot pedig rendszeresen kiadott értelmezésekkel és átfogó kommentárokkal, állásfoglalásokkal is segítse. Az Egyezmény cikkeire nemcsak az Emberi Jogok Európai Bírósága hivatkozik, hanem az Európai Unió Bírósága is, továbbá sokat merített belőle az EU Alapjogi Chartája is. Magyarország már 1991-ben ratifikálta és kihirdette az Egyezményt, ami azóta is hivatkozási pont az Alkotmánybíróság és az ombudsman számára, meghatározó rendelkezései visszatükröződnek a hatályos magyar tételes jogban, így a gyermekvédelmi törvényben is.

Álláspontom szerint az Egyezmény ma is alkalmas arra, hogy megfelelően reagálni tudjon a 21. század technológiai és társadalmi hatások generálta gyermekjogi kihívásaira. Mindeközben persze azt sem szabad elfelejteni, hogy bőven visszamaradtak még problémák a 20. századból: nem mindegy ugyanis, hogy a világon éppen hol vagyunk; számos országban az alapvető gyermeki szükségletek sem biztosítottak, a gyermekek élete, egészsége van súlyos veszélyben. Ha öt pontban kellene összefoglalni ezeket az *új kihívásokat*, akkor azok a következők lennének:

- a jogtudatosság és a jogismeret szintjének folyamatos és általános növelése;
- a valóban gyermekközpontú igazságszolgáltatás és jogszolgáltatás működtetése;
- a digitális technológia, média rejtette lehetőségek és veszélyek megfelelő kezelése;
- az úton lévő, menekült, migrációs háttérű, kísérő nélküli kiskorúak jogi helyzete;
- a gyerekek hatékonyabb részvétele, bevonása az őket érintő kérdésekbe és ügyekbe.

A két előadást rövid szakmai vita és beszélgetés követte a politikai jogok, illetve a gyermekek jogainak helyzete kapcsán.

Az éves, egyben tisztújító közgyűlés vezető elnöke, Chronowski Nóra, a MAE ügyvezető elnöke volt. A leköszönő elnökség nevében Chronowski Nóra javaslatot tett az újonnan megválasztandó elnökség tagjaira: a MAE elnöki posztjára Smuk Pétert, az ügyvezető elnöki posztra Csink Lórántot, a titkári posztra pedig Erdős Csabát javasolta, akiket a Közgyűlés megválasztott e pozícióra. Az elnökség tagjainak megválasztását követően sor került a MAE Szakmai Tanács-

adó Testülete (a továbbiakban: Testület) tagjainak megválasztására is, mivel a Testület tagjainak megbízatása is lejárt. A levezető elnök az új elnökség nevében a Testület elnöki posztjára Petrétei Józsefet, illetve a Testület tagjainak – valamennyi jogi kar alkotmányjogi tanszékét reprezentálva – Schanda Balázst, Pozsár-Szentmiklósy Zoltánt, Paulovics Anitát, Sólyom Pétert, Tóth Károlyt, Gárdos-Orosz Fruzsínát, G. Karácsony Gergelyt és Köbel Szilviát javasolta. Az eredményes tisztújítás után a MAE újonnan megválasztott elnöke, Smuk Péter az új elnökség nevében köszönetét fejezte ki a tagság bizalmáért és a korábbi elnökség tagjainak munkájáért.

Kulcsszavak: Magyar Alkotmányjogászok Egyesülete, Közgyűlés, Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, politikai jogok, Gyermekjogi Egyezmény

MÓRÉ SÁNDOR
egyetemi adjunktus,
Károli Gáspár Református Egyetem állam- és Jogtudományi Kar,
more.sandor@kre.hu